

Podloží Doušovských hor

Basement of the Doušovské hory Mts.

BEDŘICH MLČOCH

(11-12 Kadaň, 12-11 Žatec, 11-24 Žlutice)

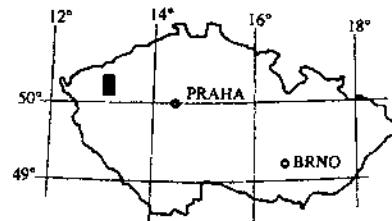
Mica schists, Phyllites, Orthogneisses, Granulites - Saxothuringicum, Amphibolites - Mariánské Lázně Unit, Basement, Doušovské hory Mts.

Během geologického mapování krystalinika na listu 11-222 Kadaň byly na sousedním listu 12-111 Pětipsy na z. břehu Nečhranické přehrady nalezeny výchozy svorových hornin na kontaktu s ortorulami oherského krystalinika. Obdobné horniny byly zastiženy několika vrty při vyhledávacím průzkumu na kaolin a bentonity (Černá et al. 1990), přibližně 2 km jz. od Rokle.

Kontakt ortorul se svory je odkryt v rokli na z. břehu Nečhranické přehrady 1 km jv. od Nové Vísce u Rokle a 500 m sz. od zatopeného kontaktu ortorul se zelenými břidlicemi a fylity, který podrobně popsali Sattran - Váně (1964). Nachází se asi 50 m z. od ústí rokle v nadmořské výšce 270–275 m, zatímco u výchozu fylitů je udávaná výška 250–258 m n. m. Souběžně s kontaktem je v decimetrové vzdálenosti ve svorech 20–30 cm mocná dislokace 160/70, téměř paralelní s foliačními plochami v ortorulách (S-155/70, 160/85) i ve svorech v. od dislokace (S-155/70, 170/80). Obdobné jsou i údaje (Sattran - Váně 1964) z fylitů a zelených břidlic (S-110-155/37-85), odpovídající i průběhu střezovského zlomu. Jiného směru je ale dislokace (200-215/50) na styku zelených břidlic s ortorulami. Ve směrném pokračování svorů na levém břehu Nečhranické přehrady jsou výchozy ortorul. Fosilní zvětraliny přibližně 500 m j. od výchozu svorů, označené jako fosilní zvětraliny na fylitech (Kopecký et al. 1975), budou, podle sporadických úlomků, spíše zvětraliny rul nebo svorů. Výchozy svorů i fylitů, ležících v nadloží ortorul, mohou představovat relikty zaklesnutých ker v ortorulách s. od střezovského zlomu. Obdobná situace, ověřená vrty (Černá et al. 1990), je i v oblasti jz. od Rokle. Zde, kromě svorů, označovaných jako svorové pararuly, byly zjištěny i trávově zelené chloritické břidlice, ale jejich postavení není jasné.

Na výchozech v rokli u Nečhranické přehrady se střídají středně zrnité i drobnozrnné biotit-muskovitické a muskovit-biotitické svory s drobnými oky živců. U biotit-muskovitického typu je základní hmota tvořena křemenem a muskovitem s až nepodstatným podolem biotitu. Řídké až několik milimetrů veliké porfyroblasty jsou tvořeny plagioklasem, který se v základní hmotě neobjevuje. Jeho podíl může být místy i více než 10 %. Horniny z vrtů jz. od Rokle (Černá et al. 1990) byly na základě vyššího podílu téměř zcela kaolinizovaných živců popsány jako muskovit-biotitické a biotit-muskovitické svorové ruly.

Nálezem svorových hornin se ukázalo, že sekvence horninových pruhů v údolí Ohře při sz. okraji Doušovských hor (Hradecký et al. 1995) je obdobná jako při jejich sv. okraji a lze předpokládat, že v podloží vulkanitů Doušovských hor spolu souvisí. Na j. okraji Kadaně, mezi železničním a silničním mostem přes Ohři, se stýkají ortoruly s granulity, které lze sledovat v údolí Ohře až k Nové Vísce a ve vrtech až j. od Rokle. Pak následuje relativně úzký

pruh ortorul, na který navazují svorové horniny a fylity s metabazity, ohraničené střezovským zlomem. Ten se patrně v oblasti s. od Doušova stáčí do v.-z. směru, odkud pokračuje do okolí Kyselky a vymezuje j. okraj rozšíření hornin saxothuringika v podloží Doušovských hor. Jižně od této linie se již objevují amfibolity, z nich část je patrně ekvivalentem hornin mariánsko-lázeňského komplexu. Jsou dokumentovány vrty a výchozy jv. od Kyselky, xenolity z vulkanické brekcie u Doušova (Zartner 1938) a vrtem Mš-8 (Kollert et al. 1981) u Mašťova. Oblast rozšíření granitů karlovarského masivu na jeho v. okraji je dáná průběhem výrazného tlakového gradientu. Jižní část podloží Doušovských hor je tvořena horninami tepelského krystalinika. V relativně velmi úzké zóně je zde na styku saxothuringika a tepelsko-barrandienské jednotky začleněna sekvence metamorfně silně kontrastních hornin, kterou lze označit jako kolizní oblast mezi oběma jednotkami a kde lze uvažovat o násunové tektonice.

Z předběžného vyhodnocení úrovně a morfologie reliéfu povrchu krystalinika v podloží Doušovských hor vyplývá, že jsou zde značné výškové rozdíly. Pro s. část, kde je podloží tvořeno krušnohorským krystalinikem, platí, že průměrná výška má pozvolný klesající trend směrem od Z k V, pomíne-li erozivní zářez Ohře a úpatí Krušných hor. Z úrovně 350–380 m na Z v okolí Velichova a Stráže n. Ohře klesá až na úroveň kolem 300 m n. m. východně od Kadane. Lokální výškové rozdíly činí obvykle ne víc než několik desítek metrů. Nejvíce leží zatopený výchoz fylitů na dně Nečhranické přehrady (viz výše). Jako výraznější elevace vystupují výchozy grafitických fylitů u Mořičova, dosahující výšky 470 m n. m. a hřbet podél střezovského zlomu j. od Kadane, kde bylo krystalinikum, zastoupené granulity a ortorulami, ověřeno vrty v úrovni kolem 400 m v.j.v. a jz. od Rokle a až 520 m n. m. západně od Vlkaně. Největší výškové rozdíly jsou ve střední části Doušovských hor na výše zmíněné linii předpokládaného rozšíření ekvivalentu mariánsko-lázeňského komplexu. Nejvíce položený výchoz amfibolitů s eklogity a serpentinity 5,5 km jv. od Kyselky dosahuje úrovně 670–680 m n. m. Přibližně 18 km vsv. směrem byly vrtem Mš-8 u Mašťova zastiženy amfibolity v podloží permokarbonatových sedimentů 600 m pod úrovní mořské hladiny. Dá se předpokládat, že permokarbonatové sedimenty by mohly být zaklesnuty podél střezovského zlomu až do okolí Olešky s. od Doušova. Komplikovaně členitý je povrch granitů karlovarského masivu v okolí Kyselky, kde na relativně krátké vzdálenosti kolísá v rozmezí 300–480 m n. m. V okolí Činova vystupuje na úroveň kolem 700 m n. m., v jednom případě dokonce na 780 m n. m. V jižní části Doušovských hor se úroveň povrchu tepelského

krystalinika v okolí Bochova pohybuje kolem 540–680 m n. m. a směrem k SV klesá v podloží permokarbonických sedimentů až do záporných hloubek (~912 m ve vrchu KDV-1).

Literatura

- Černá, D. et al. (1990): Závěrečná zpráva Rokle, Rokle-jih. – MS Geofond. Praha.
 Hradecký, P. - Mičoch, B. - Šebesta, J. (1995): Nové poznatky o geologii Dourovských hor. – Zpr. geol. Výzk. v Roce 1994, 59–60. Praha.

Kollert, A. et al. (1981): Závěrečná zpráva úkolu Žatecko – Dourovské hory. – MS Geofond. Praha.

Kopecký, L. et al. (1975): Základní geologická mapa ČSSR 1 : 25 000, list M-33-51-D-c Kadaň. – MS Čes. geol. úst. Praha.

Satran, V. - Váně, M. (1964): Fylitová série s metabazity na východním okraji oháreckého krystalinika u Kadane. – Čas. Mineral. Geol., 9, 281–286. Praha.

Zartner, W. R. (1938): Geologic des Duppauer Gebirges. Praha.

Český geologický ústav, Klárov 3/131, 118 21 Praha 1

Nová lokalita rudnického obzoru (autun) v mnichovohradišťské pánvi u Proseče pod Ještědem

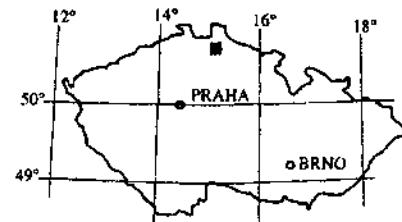
A new locality of the Rudník Horizon (Autunian) in the Mnichovo Hradiště Basin at Proseč pod Ještědem

VLADIMÍR PROUZA - ZBYNĚK ŠIMŮNEK - JAROSLAV ZAJÍC

(03-32 Jablonec nad Nisou)
Mnichovo Hradiště Basin, Permian, Rudník Horizon

Sedimenty a vyvřeliny permokarbonické mnichovohradišťské pánve vystupují na den jen v úzkém pruhu mezi Jizerou u Malé Skály a Prosečí pod Ještědem, omezeném na SV vůči krystaliniku lužickým zlomem a na JZ transgresní plochou cenomanu (perucko-korycanského souvrství). V celé mladopaleozoické sekvenci této oblasti nebyly až dosud zjištěny fosilie, které by pomohly potvrdit stratigrafické zařazení vrstev, jež zde vystupují. Stratigrafie se opírá o paralelizaci s vrty v jižnější části mnichovohradišťské pánve, překryté svrchní křídou, a o srovnání s vývojem v podkrkonošské pánvi. V převážně červeně zbarvených sedimentech výchozového pruhu nebyl až dosud znám žádný z vůdčích horizontů podkrkonošské pánve s výjimkou jediného výskytu bituminózních slínovců s vrstvičkami lesklého bitumenu u Pelškovic, známého v literatuře jako pelškovičská slojka (Hynie 1950, Havlena 1964, Středa 1971). Hynie, který ještě měl k dispozici horniny z pokusného kutání u Pelškovic, paralelizoval slojku se štěpanickým (dnes štěpanicko-číkváseckým) obzorem, Havlena (1964) a Tásler (1965, 1985) ji podle charakteru bituminózních slínovců a podle vrstevního sledu v nadloží pokládají za ekvivalent rudnického obzoru. Ke stejněmu názoru se přiklonil Středa (1972) po dokončení vrchu Bč-1 v Jílovém u Bezděčína, který zastihl týž obzor v hloubce přibližně 962–973 m. Vedle tmavošedých jílovic a prachovců byly vrtem zastiženy bituminózní jílovce a slínovce s šupinami ryb, koprology a listy kordaitů, dvě vrstvičky bituminózních vápenců a 40 cm mocná poloha uhelnatých jílovic.

V letech 1987–1992 bylo území mezi Malou Skálou a Prosečí detailně mapováno Prouzou (1993). Navzdory největšemu úsilí se nám u Pelškovic nepodařilo nalézt uhelnou slojku ani šedé doprovodné aleuropelity, a dokonce ani stopy po někdejším pokusném kutání (bývala tam prý malá haldička). V malých skalách a výchozech

tam vystupují šedé nevytířiděné brekcie a brekcionité slepence s polohami pískovců, které patrně tvoří podloží aleuropelitů se slojkou.

Na podzim r. 1996 jsme byli upozorněni panem V. Bělohradským z Liberce na kopanou studnu na s. okraji Proseče pod Ještědem při lužickém zlomu, v těsném sousedství krystalinika, která zastiňla horniny šedého obzoru, odpovídající zcela jistě obzoru od Pelškovic. Obě lokality jsou vzdálené asi 8,6 km. Lužický zlom, který probíhá mírně kose vůči vrstevnatosti hornin permokarbonu, ale někde subparalelně s mladopaleozoickými vrstvami, způsobil, že místy se horniny zmíněného obzoru při zlomu zachovaly (u Pelškovic a nový výchoz u Proseče), jinde byly tektonicky odříznuty. U Proseče jde o poslední (nejdále k SZ situovaný) známý výchoz šedých sedimentů rudnického obzoru.

Kopaná studna byla asi 12 m hluboká. Pod kvartérem zastiňla – podle sdělení V. Bělohradského – červenavé aleuropelity a v metráži 6–12 m šedé prachovce a jílovité prachovce, místa jemně písčité, dobře vrstevnaté, se zbytky flóry (určil Z. Šimůnek) a fauny (vyhodnotil J. Zajíc).

Flóra je velmi chudá vzhledem k tomu, že mohlo být proklepáno pouze několik bloků, které zbyly po materiálu z hloubené studny. Ve společenstvu rostlin převládají listy kordaitů (*Cordaites* sp.), jejichž úlomky jsou dlouhé až 15 cm. Jejich kutikuly jsou značně korodované a patrně ani v budoucnu je nebude možno blíže určit. Ostatní rostliny jsou přítomny jako špatně zachovalé otisky bez uhelné hmoty, jejich určení je tedy problematické. Byly zjištěny tyto druhy: přeslen *Anularia stellata* (Schloth.) Wood, ?*Calamites* sp., úlomky vějířků *Neurocallipteris* cf. *neu-*